

Джерела та література

1. Бойко Г. Нафтогазова наука в Україні / Г. Бойко // Українська нафтогазова академія. – Львів, 1998. – С. 8-11.
2. Дорошенко С. М. Формування та розвиток української термінології нафтогазової промисловості : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 «Українська мова»/С. М. Дорошенко. – К., 2004. – 20 с.
3. DPI: A Dictionary for the Petroleum Industry. – Petroleum Service. Division of Continuing Education. University of Texas. –1997. – 242 p.

Наталія Шалигіна

Наук. керівник – к.філол.н. Гаращенко Л. Б.

м. Полтава

ПРОБЛЕМИ РЕДАГУВАННЯ ТЕКСТІВ, СТВОРЕНИХ ЗАСОБАМИ АВТОМАТИЗОВАНОГО ПЕРЕКЛАДУ

У зв'язку з глобальною інформатизацією суспільства в Україні постає питання створення ефективної системи перекладу текстів і спрощення роботи з ними. Сутність перекладу полягає в тому, щоб засобами іншої мови точно та повно відтворити оригінал зі збереженням єдності змісту й форми. Така єдність досягається цілісним відтворенням ідейного змісту оригіналу в характерній для нього стилістичній своєрідності на іншій мовній основі. З цією метою необхідно проводити аналіз структури, враховувати синтаксичну, а найголовніше – семантичну будову тексту. На жаль, усе це займає багато часу, тому задля його економії та економії зусиль людини існують автоматизовані (комп'ютерні) перекладачі.

Сьогодні створено багато експериментальних і практичних систем автоматизованого перекладу, наприклад: LOGOS, SYSTRAN, ALPS, GETA, METAL тощо. Проте технології автоматизованого перекладу допомагають лише перекласти слова, а доводити текст до ідеалу повинна людина. Перекладений текст слід перевірити, звернувши особливу увагу на переклад власних назв, термінів, слів у непрямому значенні та багатозначних, паронімів, омонімів, граматичних форм тощо.

Проблемі автоматизованого перекладу тексту та його редагуванню присвятили свої праці такі дослідники, як Н. Зелінська, Н. Непийвода, Р. Різун, І. Кочан, А. Капелюшин, М. Якібчук, М. Брандес, І. Корунець, Є. Максимов та інші.

Під час перекладання українською мовою наукових текстів з метою мінімізації виправлення помилок доцільно разом з перекладачем здійснити попереднє редагування оригіналу: визначення жанру тексту, його стилю, відбору типових методів перекладу лінгвістичних одиниць, визначення тих фрагментів оригіналу, які підлягатимуть перекладу [1, с. 52]. За наявності в тексті оригіналу лінгвістичних помилок, редактор має усувати їх з тексту перекладу.

Для пошуку вдалих варіантів перекладу треба використовувати найновіші нормативні лінгвістичні бази даних – словники. З цією метою доречно застосовувати інтегровану лексикографічну базу даних

Українського мовно-інформаційного фонду Національної академії наук України (рубрика «Словники України on-line»), що постійно оновлюється.

З-поміж лексичних труднощів науково-технічного перекладу науковці виокремлюють багатозначність слів (термінів) і вибір адекватного словникового відповідника або варіанта перекладу слова (терміна). Системи автоматизованого перекладу тестів мають досить розвинуті механізми роботи з багатозначними словами, які в різних контекстах перекладаються по-різному. Розв'язанню цієї проблеми значною мірою сприяє можливість вибору пріоритетної підмови для тексту, що готується до перекладу, тобто передбачуваного лексичного наповнення [2, с. 295]. Наприклад, якщо обрати як пріоритетну підмову «лінгвістика» у системі ProLing Office, то перекладом слова *предложение* буде *речення*; якщо ж обрати підмову «юридичний», воно перекладається як *пропозиція*. Помилки перекладу багатозначних слів з російської мови на українську надзвичайно поширені, наприклад: *содержание* (бутылки) – *вміст*; *содержание* (книги) – *зміст*; *содержание* (*издйивенцев*) – *утримання*; *разрешать* (войти) – *дозволяти*; *разрешать* (проблему) – *розв'язувати*.

Автоматизований переклад усталених мовних зворотів на сьогодні являє собою проблему як лінгвістичну, так і технічну. По-перше, для правильного перекладу фразеологізмів з однієї мови на іншу потрібним є вичерпний перелік таких одиниць в обох мовах. По-друге, якщо програма-перекладач перевірятиме кожне слово, то з огляду на великий обсяг фразеологічного словника мови час, витрачений сучасним комп'ютером на переклад, невиправдано затягнеться. Тому найчастіше системи автоматизованого перекладу відтворюють усталені вирази дослівно, руйнуючи і форму фразеологізму, і його значення, зокрема розбіжність лексичного наповнення за однакового значення російських та українських фразеологізмів, наприклад: *принести благодарность* – *скласти подяку*; *принести вред* – *завдати шкоди*; *нуждаться в помощи* – *потребувати допомоги*; *заслуживать внимания* – *бути вартим уваги* тощо. Під час виправлення помилок буквального перекладу фразеологізмів з однієї мови на іншу доцільно користуватися спеціальними словниками, які фіксують такі усталені звороти.

Переклад тексту документа потрібно починати з виправлення усіх можливих помилок, а саме: *композиційних*, які полягають у неправильній побудові тексту документа; *логічних*, що виникають на основі незнання законів логіки; *синтаксичних*, які передбачають неправильний порядок слів у реченні, використання дієприслівникового звороту та прийменників, уживання паралельних конструкцій; *морфологічних*, до яких належить неузгодженість означень, нераціональне використання кількісних числівників; *лексичних*, що пов'язані з незнанням лексичних особливостей мови; *стилістичних*, найпоширенішою з яких є штучне подовження мови.

Отже, перекладання тексту з однієї мови іншою є важким завданням для комп'ютера, оскільки вимагає не заміни слів однієї мови словами іншої, а відтворення думок у повному обсязі, з усіма відтінками, тому проблема створення систем досконалого автоматизованого перекладу є частиною проблеми створення штучного інтелекту.